

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

PRIRUČNIK ZA NAVOĐENJE IZVORA U NAUČNIM I STRUČNIM RADOVIMA

Mostar, 2011. godine

PRIRUČNIK

za navođenje izvora
u naučnim i stručnim
radovima

PRIRUČNIK ZA NAVOĐENJE IZVORA U NAUČNIM I STRUČNIM RADOVIMA

Urednica:

Anita Duraković

Izdavač:

Pravni fakultet Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru

Godina izdanja:

2011.

Ovaj priručnik, koji za cilj ima unapređenje nivoa svijesti i znanja o značaju poštivanja i zaštite prava intelektualnog vlasništva, pripremljen je zahvaljujući pomoći američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Podršku u realizaciji i štampanju publikacije pružio je projekat

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**Intellectual Property Rights (IPR) Protection
in Bosnia and Herzegovina**

Stanovišta iznijeta u ovom priručniku predstavljaju mišljenja urednika, a ne nužno i stanovišta USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

SADRŽAJ

UVOD	5
1. PLAGIJARIZAM	7
2. AGLC SISTEM NAVOĐENJA REFERENCI	9
3. CITIRANJE REFERENCI U TEKSTU	13
3.1. Autor citiran u tekstu	13
3.2. Autor nije direktno citiran u tekstu.....	13
3.3. Imena dvaju autora različitih radova citiranih u istoj rečenici	14
3.4. Imena dvaju autora istog rada citiranog u tekstu	14
3.5. Radovi koji imaju više autora.....	14
3.6. Nepoznat autor.....	15
3.7. Doslovno preuzimanje dijela teksta od drugih autora.....	16
3.8. Poglavlja u editovanim knjiga	16
3.9. Sekundarni izvor.....	17
3.10. Tabele, dijagrami i slike.....	17
3.11. Radovi koje su objavile različite organizacije	19
3.12. Web izvori u tekstu.....	20
3.13. Nepoznata godina objave rada	20
4. NAVOĐENJE REFERENCI U LITERATURI	21
4.1. Knjige	21
4.2. Članci.....	24
4.3. Pravni slučajevi.....	26
4.4. Ugovori	29
4.5. Druge vrste dokumenata	31
4.5.1. Konferencijski izvještaji	31
4.5.2. Diplomski rad, magistarski rad i disertacija.....	31
4.5.3. Zakon, pravilnik i uputa.....	32
4.5.4. Internacionalne odluke nastale arbitracijom	32
4.5.5. Dokumenti s Interneta.....	33
4.5.6. Obavještenje za medije	34
4.5.7. TV i radio program.....	34
4.5.8. Intervju	35
ZAKLJUČAK	37
BIBLIOGRAFIJA RADOVA	39

UVOD

U naučnim krugovima, referenca predstavlja informaciju koja je potrebna čitatelju u prepoznavanju i pronalasku korištenog izvora. Prilikom navođenja izvora reference moraju biti tačne, kompletne i dosljedno primjenjivane.¹

Tri osnovna pravila navođenja referenci su:

- Svaki put kada koristite tuđu misao, ideju ili stav upotrijebite referencu.
- Referencu trebate naznačiti i kada:
 - Parafrazirate (izrazite tuđu misao vlastitim riječima);
 - Citirate (potpuno izrazite tuđu misao);
 - Kopirate (iskoristite tuđu tabelu, dijagram ili sliku);
 - Sažimate (izrazite tuđu misao vlastitim riječima u redukovanom obliku).
- Svaka referenca se mora pojaviti dva puta u dokumentu:
 - Kao referenca u tekstu;
 - Kao dio bibliografije na kraju dokumenta.

S druge strane, pod *citiranjem* se podrazumijeva od riječi do riječi pisano ili usmeno navođenje dijelova tuđeg teksta ili riječi koje se mogu izvorno provjeriti.²

Citiranjem se ostvaruje nekoliko ciljeva:

- Omogućava se lakše pronalaženje dodatne informacije o temi;
- Povećava se stručnost i kredibilitet rada;
- Omogućava se laka provjera tačnosti i pouzdanosti sadržaja rada;
- Izbjegava se plagiranje i zasluge se pripisuju autoru koji ih zaslužuje.

Citat možete upotrijebiti u sljedećim situacijama:

- Da date izvor informaciji (tabeli, dijagramu, statistici, itd.);
- Da opišete neku teoriju, praksu ili model;

1 P. Zelenika, *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela* (Ekonomski fakultet, 4. izdanje, Rijeka, 2001).

2 Ibid.

- Da potvrdite argument ili ponudite neko svoje rješenje;
- Parafrazirate tuđe djelo i slično.

Postoji više sistema citiranja izvora, a najčešće korišteni su: sistemi "autor-datum" (kao što su Harvard sistem, APA sistem i drugi) i numerički sistemi (kao što su AGLC, Vancouver, Chicago, Footnote i drugi).

Svaki od navednih sistema podrazumijeva precizan skup pravila za navođenje izvora u tekstu naučnog ili stručnog rada i način njihovog navođenja. Cilj je da se u tekstu može prepoznati šta pripada samom autoru, a šta je preuzeto od drugih autora/izvora. Jednom usvojeni način navođenja potrebno je dosljedno primjenjivati u cijelom radu.

Zbog jednostavnosti, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru izradom ovog Priručnika preporučuje korištenje numeričkog - AGLC (Australian Guide to Legal Citation – Australijski priručnik za citiranje pravnog sadržaja) sistema navođenja referenci.

1. PLAGIJARIZAM

Plagijat (lat. *plagium* – “krađa ljudi”) predstavlja prepisivanje iz tuđih djela te nedopušteno prisvajanje tuđeg duhovnog vlasništva.³

Plagijarizam (lat. *plagiarius* – “učenjak lopov”) je nedopušteno prisvajanje tuđeg duhovnog vlasništva tj. svako korištenje tuđih ideja, mišljenja ili teorija, bilo doslovno, bilo parafrazirano, u kojem se ne navodi autor, odnosno izvor informacija.⁴

Takav “kopiraj/preuzmi” čin predstavlja krađu autorstva, te je potpuno neprihvatljiv u stručnim i naučnim, pa tako i studentskim radovima.

Na većini svjetskih univerziteta i fakulteta plagijarizam predstavlja težu povredu etičkog standarda i povlači disciplinsku odgovornost i sankcije.

Najveći problem s kojim se učesnici u akademskom procesu susreću jeste upravo plagijarizam. To je jedan od najčešćih načina ugrožavanja akademskog integriteta autora i uzrok stalnih sukoba na relaciji student – profesor.

Kopiranje, korištenje ili na bilo koji drugi način iskorištavanje tuđih ideja, riječi ili kreacija, bez navođenja izvora u odgovarajućem obliku, je zabranjeno. Promjena par riječi u frazi nije dovoljna da se izvorni materijal pretvori u “vlastite riječi”. Promjena reda riječi u rečenici također nije prihvatljiva, kao ni korištenje sinonima, npr. promjena sa “zrak” na “vazduh”.

Prilikom pisanja radova moguće je koristiti tuđe riječi i ideje, ali uz obavezno označavanje i navođenje izvora iz kojih su te riječi i ideje preuzete. Osobe koje čitaju rad mogu čak i po samim rečenicama prepoznati da li je ono što je napisano originalno djelo ili tek preuzeti dio teksta.

Navođenje referenci, kao neizostavni dio svakog naučnog i stručnog djela, doprinosi kvalitetu tog rada.

Priprema za pisanje rada bi trebala započeti proučavanjem i pregledavanjem postojećih izvora, eventualnim istraživanjem, i tek na kraju davanjem ličnog pečata, odnosno pisanjem vlastitog rada.⁵

3 B Anić et al, *Rječnik stranih riječi* (Biografika a.d. Subotica, Beograd, 2001).

4 Ibid.

5 M Arslanagić, S Kadić (eds), *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima*

2. AGLC SISTEM NAVOĐENJA REFERENCI

AGLC sistem za navođenje referenci predstavlja jedan od načina citiranja u pravnim djelima. Osnovna karakteristika ovog stila, je korištenje fusnoti na kraju stranice i bibliografije radova na kraju dokumenta.

Pravila prilikom navođenja fusnoti⁶ su sljedeća:

- Upotrijebite fusnote da označite sve korištene izvore;
- U okviru dokumenta, broj fusnote je naznačen iza tačke;
- Fusnote se navode na kraju svake stranice vašeg rada;
- Kada citirate izvor, prvo navedite ime ili inicijal(e) imena autora pa prezime;
- Prvi put kada citirate izvor, navedite puni naziv istog, a svaki sljedeći put **ibid** ili **above n** (iznad n). Karakteristika reference **ibid** je da je dopušteno njeno korištenje za pravne slučajeve, ali nikako za legislaturu (potrebno je navesti puni naziv akta prilikom svakog spominjanja);
- Karakteristika referenci **above** ili **below** (ispod) je da nije dopušteno njihovo korištenje prilikom navođenja slučajeva, ugovora/sporazuma ili legislature;
- U okviru fusnote, ukoliko je poznato, navedite broj stranice, dijela ili poglavlja knjige;
- Nakon navođenja izvora, u okviru fusnote, upotrijebite tačku.

Pravila prilikom navođenja bibliografije radova su:

- Podijelite bibliografiju u sekcije:
 - Knjige/Članci/Izveštaji;
 - Pravni slučajevi;
 - Ugovori;
 - Ostalo.

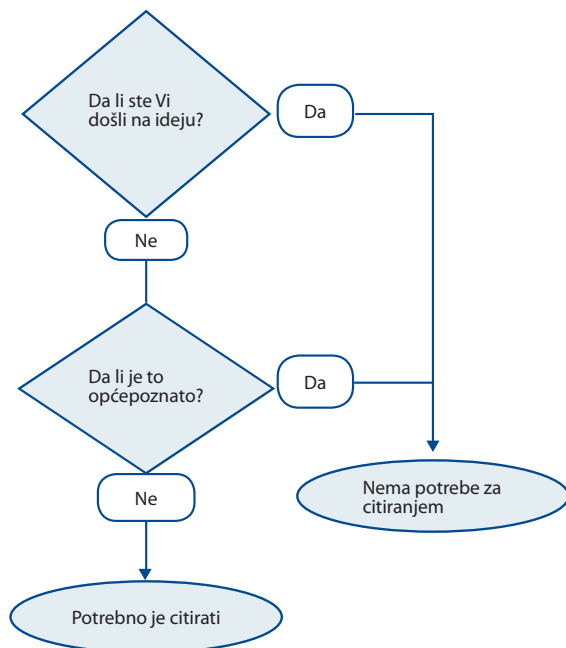
6 USQ Library, *Overview of AGLC Referencing* (June, 2010) <<http://www.usq.edu.au/~media/USQ/Library/OverviewofAGLCTable.ashx>>.

- Pod svakim podnaslovom, izvore navedite abecednim redom;
- Reference koje označavaju broj stranice, paragrafa ili poglavlja ovdje ne treba navoditi;
- Kada citirate izvor, za razliku od fusnote, prvo navedite autorovo prezime pa onda ime ili inicijal(e);
- Na kraju navednog izvora nije potrebno upotrijebiti tačku.

Robert Harris je dizajnirao pojednostavljene dijagrame kako bi ukazao na to šta je potrebno citirati u naučnim i stručnim radovima.⁷

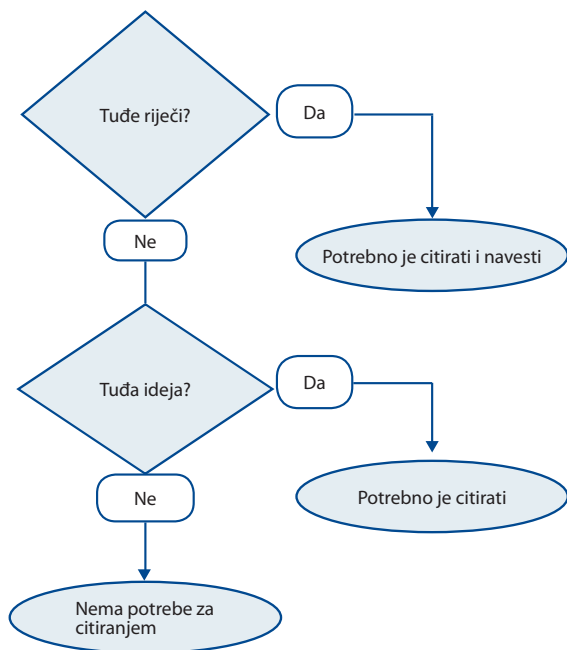
Isti su dole navedeni.

Slika 1. Citiranje vlastite ideje

Izvor: R Harris, *The plagiarism handbook: struggles for preventing, detecting and dealing with plagiarism* (Pyrzczak Publishing, 2001) citirano prema Central Queensland University, *Harvard (author-date) referencing guide* (January, 2010).

⁷ R Harris, *The plagiarism handbook: struggles for preventing, detecting and dealing with plagiarism* (Pyrzczak Publishing, 2001) citirano prema Central Queensland University, *Harvard (author-date) referencing guide* (January, 2010) <<http://www.library.uow.edu.au/content/groups/public/@web/@health/documents/doc/uow025425.pdf>>.

Slika 2. Citiranje tuđih riječi i ideja

Izvor: R Harris, *The plagiarism handbook: struggles for preventing, detecting and dealing with plagiarism* (Pyrzczak Publishing, 2001) citirano prema Central Queensland University, *Harvard (author-date) referencing guide* (January, 2010).

3. CITIRANJE REFERENCI U TEKSTU

Dalje u tekstu su navedeni primjeri pravilnog citiranja prilikom pisanja, te su obuhvaćene sve varijacije.

3.1. Autor citiran u tekstu

Kada se u tekstu poziva na rad nekog autora, odmah iza prezimena se navodi referenca, a u fusnoti njeno objašnjenje.

Primjer:

U tekstu:

Kao što Trnka¹ tvrdi da...

U fusnoti:

.....

¹ Kasim Trnka, *Ustavno pravo* (Pravni fakultet, Bihać, 2000).

3.2. Autor nije direktno citiran u tekstu

Ukoliko se neko djelo želi citirati bez navođenja autora u tekstu, tada se referenca datog dijela teksta navodi u fusnoti.

Primjer:

U tekstu:

Kada govorimo o postupku izdavanja dozvole za zaključenje braka maloljetne osobe¹ uobičajena praksa je da...

U fusnoti:

.....

¹ N Traljić, S Bubić, *Bračno pravo* (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007).

3.3. Imena dvaju autora različitih radova citiranih u istoj rečenici

Ako se u tekstu poziva na radove dvaju autora, uz direktno navođenje njihovih prezimena u istoj rečenici, odmah iza prezimena navodimo reference, a u fusnoti njihovo objašnjenje.

Primjer:

U tekstu:

Nadaždin Defterdarević¹ i Bakšić Muftić² su...

U fusnoti:

.....

¹ Mirjana Nadaždin Defterdarević, *Evropska konvencija prema praksi Evropskog suda za ljudska prava* (Mostar, 2007).

² Jasna Bakšić Muftić, *Sistem ljudskih prava* (Sarajevo, 2002).

3.4. Imena dvaju autora istog rada citiranog u tekstu

Kada se u tekstu poziva na rad dvaju autora, pored imena zadnjeg prezimena se navodi numerirana referenca.

Primjer:

U tekstu:

Bubić i Traljić¹ su naveli da...

U fusnoti:

.....

¹ S Bubić, N Traljić, *Roditeljsko i starateljsko pravo* (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007).

3.5. Radovi koji imaju više autora

Ako se u tekstu poziva na rad koji ima od dva do tri autora potrebno je navesti njihova imena, te koristiti veznik „i“ kako bi se razdvojila zadnja dva autora. Ukoliko se u tekstu pozivate na rad koji ima više od tri autora, navodi se prezime samo prvog autora i iza njega općeprihvaćena skraćenica „et al.“ (skr. od lat. *et alii* – “i ostali”).

Primjer 1:

U tekstu:

U djelu *Uvod u sociologiju*¹ se spominje kako...

U fusnoti:

.....

¹ Josip Kregar, Darko Polšek i Slaven Ravlić, *Uvod u Sociologiju* (Pravni fakultet, Zagreb, 2005).

Primjer 2:

U tekstu:

U djelu *Kazneno pravo*² se naglašava da....

U fusnoti:

.....

² Željko Horvatić et al., *Kazneno pravo* (Pravni fakultet, Zagreb, 1999).

3.6. Nepoznat autor

U slučajevima kada nije poznat autor nekog rada, a poznata je organizacija koja sponzorira isti, uobičajeno je da referenca počne s nazivom te organizacije.

Primjer:

U tekstu:

Uloga vlade u razvijanju inovativnosti u okviru zajednice¹ je da....

U fusnoti:

.....

¹ Department of Industry, Science and Technology, *Australian business innovation: a strategic analysis* (Australian Government Printing Service, Canberra, 2004).

3.7. Doslovno preuzimanje dijela teksta od drugih autora

Kod doslovnog citiranja do dvije linije teksta, uobičajeno je koristiti princip s navodnim znacima. Kod doslovnog citiranja teksta dužeg od dvije linije, koristi se princip zasebnog odlomka teksta. Preporuka je da se taj citat posebno naglasi uvlačenjem teksta (samo lijeva margina) i otkuca manjim slovima. U ovom slučaju ne upotrebljavaju se znaci navoda. Ukoliko se duži citat pojavljuje u fusnoti, navođenje izvora istog treba biti odmah iznad ili ispod citata.

Primjeri:

U tekstu:

Nerimana Traljić je naglasila sljedeće: „Dužnost je suda da utvrdi psihičku, fizičku i socijalnu zrelost maloljetne osobe“.¹

U tekstu:

U savremenim uslovima eliminisan je čitav niz razloga zbog kojih je trudnoća maloljetnice osnovni razlog za davanje dispencijacije. Ovo je posljedica izjednačenja bračne i vanbračne djece, priznavanja prava na slobodno planiranje porodice koje pripada i maloljetnicima sbosobnim za rasuđivanje, te činjenica da brak treba da bude u interesu maloljetne osobe. Postupak za davanje dozvole za zaključenje braka maloljetniku pokreće se na prijedlog maloljetnog lica. Sud je u smislu člana 342 stav 2. dužan saslušati roditelje ili staraoce maloljetnog podnosioca zahtjeva, iako ga njihovo mišljenje ne veže. Znači sud može odbiti zahtjev uprkos roditeljskoj saglasnosti odnosno udovoljiti zahtjevu i u slučaju protivljenja roditelja.²

U fusnoti:

.....

¹ N Traljić, S Bubić, *Bračno pravo* (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007).

² Ibid.

3.8. Poglavlja u editovanim knjiga

Ukoliko se poziva na autora poglavlja koje je objavljeno u sklopu knjige čiji je redaktor (editor) bio/bila druga osoba, u tekstu treba da bude navedeno ime autora poglavlja, a ne redaktor.

Primjer:**U tekstu:**

U djelu *The Lady Vanishes: Women and Property Rights in Nineteenth Century New South Wales*¹ Wright navodi da...

U fusnoti:

.....

¹ Nancy E Wright, 'The Lady Vanishes: Women and Property Rights in Nineteenth Century New South Wales' in John McLaren, A R Buck and Nancy E Wright (eds), *Despotic Dominion: Property Rights in British Settler Societies* (UBC Press, 2005) 190, 193.

3.9. Sekundarni izvor

Ukoliko se pozivate na rad čiji original iz nekog razloga nije bilo moguće pročitati, nego je u radu drugog autora nađena njegova referenca, takav rad postaje "sekundarni izvor" i kao takav se treba citirati.

Primjer:**U tekstu:**

U pravnom slučaju *Carlill v Carbolic Smoke Ball Co*¹ se navodi da....

U fusnoti:

.....

¹ *Carlill v Carbolic Smoke Ball Co* [1893] 1 QB 256 citirano prema Jeannie Paterson, Andrew Robertson and Peter Heffey, *Contract: Cases and Materials* (Lawbook, 10th ed, 2005) 46.

3.10. Tabele, dijagrami i slike

Bilo koji materijali, kao što su tabele, grafikoni, dijagrami, slike, skice i sl. koji su preuzeti iz nekog izvora trebaju biti navedeni kao takvi. Također, tabele i dijagrami trebaju imati svoj naslov, koji pruža odgovarajuće objašnjenje, dok se izvor navodi ispod istih. Za riječ „tabela“ ne preporučuje se korištenje skraćenice „tab.“⁸

8 I Marković (ed), *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima* (Pravni fakultet, Banja Luka, 2011) 14.

Primjer 1:**Tabela 1.** Tužioci u Bosni i Hercegovini (pregled popunjenosti)

	Broj predviđenih pozicija	Broj popunjenih pozicija	Broj upražnjenih pozicija	Popunjenost
Tužilaštvo BiH	34	34	0	100%
FBiH	182	177	5	97%
RS	89	87	2	98%
Brčko Distrikt BH	10	10	0	100%
UKUPNO	315	308	7	98%

Izvor: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, *Godišnji izvještaj za 2010. godinu.*

Slike, dijagrami, grafovi, sheme i sl., dakle sve osim tabela, mogu se navesti pod naslovom "Slika", iza čega slijedi broj, potom objašnjenje, dok je izvor ispod iste.

Primjer 2:**Slika 1.** Karikatura krivičnog prava

"I got an alleged C on my criminal law test."

Izvor: R Delgado, *Criminal law cartoons.*

3.11. Radovi koje su objavile različite organizacije

Kada je rad objavljen od neke organizacije, udruženja, kompanije, državne institucije, nevladine organizacije i sl., navodi se naziv te organizacije i godina objave rada.

Prihvatljivo je da se koristi službena skraćena organizacije u tekstu, s tim da se puni naziv mora navesti prvi put, a skraćena u zagradi.⁹ Svaki naredni put, dozvoljeno je korištenje samo skraćene.

Primjer 1:

U tekstu:

Strategija razvoja nauke u Bosni i Hercegovini je dokument koji daje strateške smjernice i plan djelovanja za razvoj naučnoistraživačke djelatnosti u Bosni i Hercegovini.¹

U fusnoti:

.....

¹ Ministarstvo civilnih poslova BiH, (MCP BiH), *Strategija razvoja nauke u Bosni i Hercegovini 2010.–2015.* (mart 2009) <http://www.mcp.gov.ba/zakoni_akti/strategije/Archive.aspx?template_id=19&pageIndex=1>.

Primjer 2:

U tekstu:

Odgovor na negativan utjecaj svjetske ekonomske krize u BiH trebao bi se prije svega tražiti u ubrzanom razvoju nauke i tehnologije.²

U fusnoti:

.....

² MCP BiH, *Strategija razvoja nauke u Bosni i Hercegovini 2010.–2015.* (mart 2009) <http://www.mcp.gov.ba/zakoni_akti/strategije/Archive.aspx?template_id=19&pageIndex=1>.

9 RIT Libraries, *IEEE Citation and Writing Guide* (2009) <<http://library.rit.edu/userservices/pubschol/IEEEGuidelines.pdf>>.

3.12. Web izvori u tekstu

Ako se citira literatura sa Interneta, navodi se autor ili naziv organizacije, naslov dokumenta i godina objavljivanja, ako je to poznato. Ukoliko autor nije poznat, referencu započnite s naslovom djela, te navedite godinu kada je web stranica postavljena ili osvjježena.

Primjer 1:

U tekstu:

Po pravilu, osobe koje žele saznati više informacija o NTA pravilniku (Native Title Access Policy)¹ se trebaju obratiti odjelu za odnose s autohtonim stanovništvom (DIA – Department of Indigenous Affairs).

U fusnoti:

.....

¹ Department of Indigenous Affairs, *Native Title Access Policy* (03. May 2010)

<<http://www.dia.wa.gov.au/Documents/HeritageCulture/Resources/NativeTitleAccessPolicy.doc>>.

Primjer 2:

U tekstu:

Naknada za transakcije² je model plaćanja gdje...

U fusnoti:

.....

² „Airline news“, *American Express Corporate Travel Newsletter* (revised 07. September 2003) <http://www.aexp.be/Topics/TravellersTools/pages/TravelFact/pages/FACT_lexicon.html>.

3.13. Nepoznata godina objave rada

U slučajevima kad je nepoznata godina objave rada, ista se ne navodi.

4. NAVOĐENJE REFERENCI U LITERATURI

U ovoj sekciji prikazane su osnovne razlike prilikom navođenja referenci u fusnotama i u bibliografiji radova.

4.1. Knjige

Niže su prikazana osnovna pravila ispravnog navođenja referenci za knjige.

FUSNOTE		BIBLIOGRAFIJA RADOVA	
Osnovni elementi: <ul style="list-style-type: none"> - Ime ili inicijal(i) i prezime autora, <i>Naziv djela</i> (Izdavač, broj izdanja, mjesto izdavanja, godina) broj stranice. • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Broj izdanja se naglašava samo u slučaju da se ne radi o prvom izdanju. • Ukoliko navodite broj stranice, napišite broj iste (bez upotrebe zagrade) ispred tačke. • Ukoliko navodite broj paragrafa napišite broj istog u uglastim zagradaama ispred tačke. 		Osnovni elementi: <ul style="list-style-type: none"> - Prezime, ime ili inicijal(i) autora, <i>Naziv djela</i> (Izdavač, broj izdanja, mjesto izdavanja, godina) • Navedite datu referencu u sekciji A. Knjige/Članci/Izvještaji. • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Ukoliko knjiga ima više od tri autora, navedite samo prvog, s tim da prvo navodite prezime pa ime autora. • Broj izdanja se naglašava samo u slučaju da se ne radi o prvom izdanju. • Nije potrebno navoditi broj stranice. 	
Primjer:		Primjer:	
<i>Jedan autor</i>	Kasim Trnka, <i>Ustavno pravo</i> (Pravni fakultet, Bihać, 2000).	<i>Jedan autor</i>	Trnka, Kasim, <i>Ustavno pravo</i> (Pravni fakultet, Bihać, 2000)

<i>Dva ili tri autora</i>	N Traljić, S Bubić, <i>Bračno pravo</i> (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007).	<i>Dva ili tri autora</i>	Traljić, Nerimana, Bubić, Suzana, <i>Bračno pravo</i> (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007)
<i>Više od šest autora</i>	Željko Horvatić et al., <i>Kazneno pravo</i> (Pravni fakultet, Zagreb, 1999).	<i>Više od šest autora</i>	Horvatić, Željko et al., <i>Kazneno pravo</i> (Pravni fakultet, Zagreb, 1999)
<i>Stranica knjige</i>	Jasna Bahšić Muftić, <i>Sistem ljudskih prava</i> (Sarajevo, 2002) 37.	<i>Stranica knjige</i>	Bahšić Muftić, Jasna, <i>Sistem ljudskih prava</i> (Sarajevo, 2002)
<i>Poglavlje knjige</i>	Jasna Bahšić Muftić, <i>Sistem ljudskih prava</i> (Sarajevo, 2002) [3].	<i>Poglavlje knjige</i>	Bahšić Muftić, Jasna, <i>Sistem ljudskih prava</i> (Sarajevo, 2002)
<i>Editovane knjige</i>	M Babić et al. (eds), <i>Komentari kaznenih zakona u BiH</i> (Vijeće Europe i Europska komisija, Sarajevo, 2005).	<i>Editovane knjige</i>	Babić M et al. (eds), <i>Komentari kaznenih zakona u BiH</i> (Vijeće Europe i Europska komisija, Sarajevo, 2005)

Kada citirate e-knjige, koje su dostupne u printanoj kopiji (hard copy)¹⁰, navedite ih kao što navodite i ostale knjige.

Kada citirate e-knjige, koje su dostupne samo u elektronskoj verziji¹⁰, navedite ih kako slijedi:

FUSNOTA

Primjer:

Peter Barton Hutt (ed), *Food and Drug Law: An Electronic Book of Student Papers* (01. April 2008) Harvard Law School <http://www.law.harvard.edu/faculty/hutt/book_index.html>.

BIBLIOGRAFIJA RADOVA

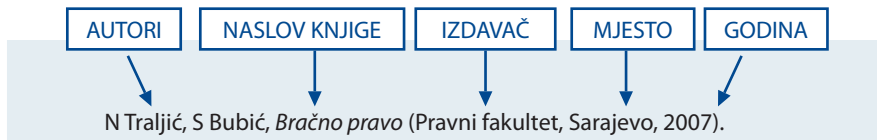
Primjer:

Hutt, Peter Barton (ed), *Food and Drug Law: An Electronic Book of Student Papers* (01. April 2008) Harvard Law School <http://www.law.harvard.edu/faculty/hutt/book_index.html>

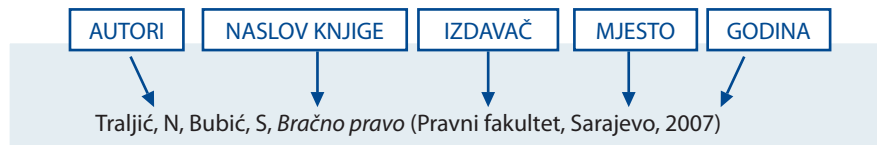
¹⁰ USQ Library, *Overview of AGLC Referencing* (June 2010) <<http://www.usq.edu.au/~media/USQ/Library/OverviewofAGLCtable.ashx>>.

U nastavku navodimo ilustraciju pravilnog navođenja referenci po principu AGLC sistema navođenja.

Pojašnjenje¹¹ za fusnotu:

Pojašnjenje¹² za bibliografiju radova:

11 *Australian Guide to Legal Citation* (2010) < <http://www.library.uq.edu.au/infoskil/styles2.html>>.

12 *Ibid.*

4.2. Članci

FUSNOTE		BIBLIOGRAFIJA RADOVA	
<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ime ili inicijal(i) i prezime autora, „Naslov članka“ ([Godina]) broj (izdanje) <i>Naziv časopisa</i>, broj stranice. <ul style="list-style-type: none"> • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Koristite puni nazov časopisa, bez korištenja riječice „u“. • Ukoliko je časopis organiziran po godini, istu navedite u uglastim zagradaama i izostavite broj časopisa. • Ukoliko je časopis organiziran po broju (volumenu), godinu izdavanja navedite u oblim zagradaama, a zatim navedite broj časopisa. • Ne zaboravite navesti broj stranice. 		<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Prezime, ime ili inicijal(i) autora, „Naslov članka“ ([Godina]) broj (izdanje) <i>Naziv časopisa</i> <ul style="list-style-type: none"> • Navedite datu referencu u sekciji A. Knjige/Članci/Izvjestaji. • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Koristite puni nazov časopisa, bez korištenja riječice „u“. • Ukoliko je časopis organiziran po godini, istu navedite u uglastim zagradaama i izostavite broj časopisa. • Ukoliko je časopis organiziran po broju (volumenu) isti navedite u oblim zagradaama. • Nije potrebno navoditi broj stranice. 	
Primjer:		Primjer:	
<i>Časopis organiziran po godini</i>	Rachel A Opie, „Human Rights Violations by Peacekeepers: Finding a Framework for Attribution of International Responsibility“ [2006] <i>New Zealand Law Review</i> , 20.	<i>Časopis organiziran po godini</i>	Opie, Rachel A, „Human Rights Violations by Peacekeepers: Finding a Framework for Attribution of International Responsibility“ [2006] <i>New Zealand Law Review</i>
<i>Časopis organiziran po broju (volumenu)</i>	D Farrier, R Whelan and C Brown, „Addressing Scientific Uncertainty in Local Government Decision Making Processes“ (2002) 19 <i>Environmental and Planning Law Journal</i> , 435.	<i>Časopis organiziran po broju (volumenu)</i>	Farrier D, Whelan R and Brown C, „Addressing Scientific Uncertainty in Local Government Decision Making Processes“ (2002) 19 <i>Environmental and Planning Law Journal</i>

Članak iz elektronskog časopisa pronađen u bazi podataka

Većina članaka iz elektronskih časopisa dostupnih putem fakultetskih baza podataka se pojavljuje i u printanoj formi. Kao takve, treba ih referensirati na osnovu ranijih primjera navedenih u „časopis organiziran po godini“ ili „časopis organiziran po broju (volumenu)“.

Kada citirate članak iz elektronskog časopisa koji je dostupan samo putem Interneta¹³, to činite na sljedeći način:

FUSNOTE

Primjer:

Kylie Howard and Lim Yee Fin, „I Spy With My Little Eye: Taking a Closer Look at Spyware“ [2005] (2-3) *Journal of Information, Law and Technology* <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2005_2-3/howard-lim>.

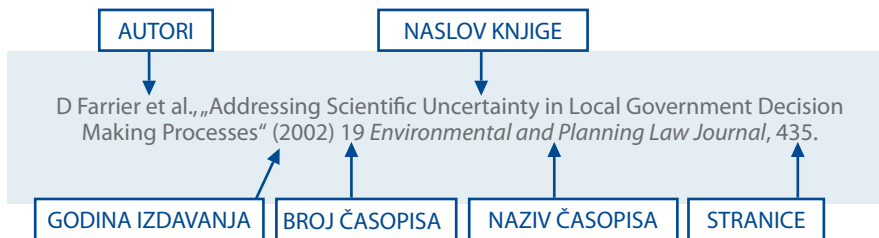
BIBLIOGRAFIJA RADOVA

Primjer:

Howard, Kylie and Yee Fin, Lim, „I Spy With My Little Eye: Taking a Closer Look at Spyware“ [2005] (2-3) *Journal of Information, Law and Technology*
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2005_2-3/>

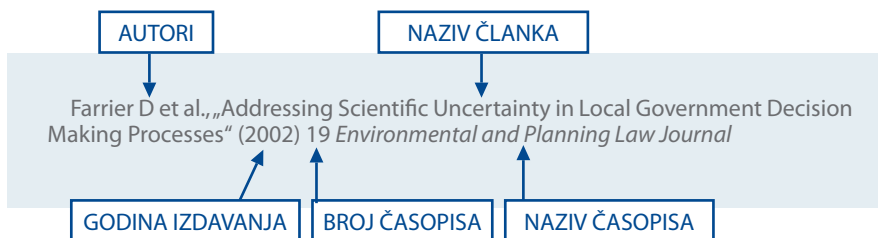
U nastavku navodimo ilustraciju pravilnog navođenja referenci po principu AGLC sistema navođenja.

Pojašnjenje za fusnotu:

13 USQ Library, *Overview of AGLC Referencing* (June 2010)
<<http://www.usq.edu.au/~media/USQ/Library/OverviewofAGLCtable.ashx>>.

Pojašnjenje za bibliografiju radova:

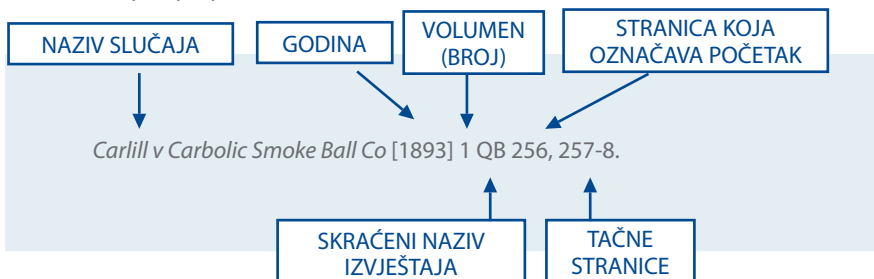
4.3. Pravni slučajevi

FUSNOTE	BIBLIOGRAFIJA RADOVA
<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Naziv pravnog slučaja</i> [(Godina)] Volumen (broj) Stranica izvještaja na kojoj počinje pravni slučaj, Tačna stranica na koju se odnosi izvor. • Naziv izvještaja, u kome se nalazi slučaj, se navodi u skraćenom obliku. Bez upotrebe tačke. • Nemojte uključivati imena svih učesnika u pravnom slučaju. Navedite samo imena prvog tužioca i tuženog. • Nemojte ponavljati broj pravnog slučaja u fusnoti, ukoliko se koristi prilikom objašnjavanja iste. • Koristite uglaste zagrade ukoliko je slučaj organiziran po godini, a oble zagrade ukoliko je slučaj organiziran po broju. • Nemojte navoditi korištenu bazu podataka ili internet stranica, slučaj navedite kao da je u printanoj formi. 	<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Naziv pravnog slučaja</i> [(Godina)] Volumen (broj) Stranica izvještaja na kojoj počinje pravni slučaj. • Navedite datu referencu u sekciji B. Pravni slučajevi. • Naziv izvještaja, u kome se nalazi slučaj, se navodi u skraćenom obliku. Bez upotrebe tačke. • Nemojte uključivati imena svih učesnika u pravnom slučaju. Navedite samo imena prvog tužioca i tuženog. • Koristite uglaste zagrade ukoliko je slučaj organiziran po godini, a oble zagrade ukoliko je slučaj organiziran po broju. • Nemojte navoditi korištenu bazu podataka ili internet stranica, slučaj navedite kao da je u printanoj formi. • Nije potrebno navoditi broj stranice.

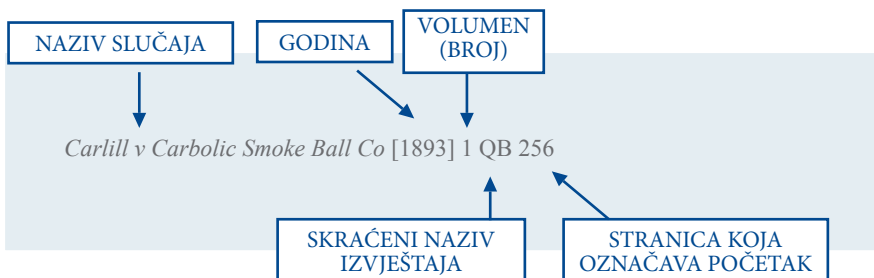
Primjer:		Primjer:	
<i>Izveštaj organiziran po godini</i>	<i>Carlill v Carbolic Smoke Ball Co</i> [1893] 1 QB 256, 257-8.	<i>Izveštaj organiziran po godini</i>	<i>Carlill v Carbolic Smoke Ball Co</i> [1893] 1 QB 256
<i>Izveštaj organiziran po broju</i>	<i>Hillpalm Pty Ltd v Heaven's Door Pty Ltd</i> (2004) 220 CLR 472, 475.	<i>Izveštaj organiziran po broju</i>	<i>Hillpalm Pty Ltd v Heaven's Door Pty Ltd</i> (2004) 220 CLR 472
<i>Neobjavljene odluke s srednje neutralnim citatom</i>	<p>Osnovni elementi: <i>Naziv pravnog slučaja</i> [Godina] Jedinstveni broj sudske odluke (Puni datum) [Br. paragrafa].</p> <p><i>Tropac Timbers Pty Ltd v A-One Asphalt Pty Ltd</i> [2005] QSC 378 (14 December 2005) [19].</p>	<i>Neobjavljene odluke s srednje neutralnim citatom</i>	<p>Osnovni elementi: <i>Naziv pravnog slučaja</i> [Godina] Jedinstveni broj sudske odluke (Puni datum)</p> <p><i>Tropac Timbers Pty Ltd v A-One Asphalt Pty Ltd</i> [2005] QSC 378 (14 December 2005)</p>
<i>Neobjavljene odluke bez srednje neutralnog citata</i>	<p>Elementi: <i>Naziv pravnog slučaja</i> (Neobjavljeno, Naziv suda, Ime sudca , Puni datum) Br. paragrafa.</p> <p><i>Hayne v Nyst</i> (Unreported, Supreme Court of Queensland, Williams J, 17 October 1995) 8.</p>	<i>Neobjavljene odluke bez srednje neutralnog citata</i>	<p>Elementi: <i>Naziv pravnog slučaja</i> (Neobjavljeno, Naziv suda, Ime sudca , Puni datum)</p> <p><i>Hayne v Nyst</i> (Unreported, Supreme Court of Queensland, Williams J, 17 October 1995)</p>

U nastavku navodimo ilustraciju pravilnog navođenja referenci po principu AGLC sistema navođenja.

Pojašnjenje za fusnotu:

Pojašnjenje za bibliografiju radova:

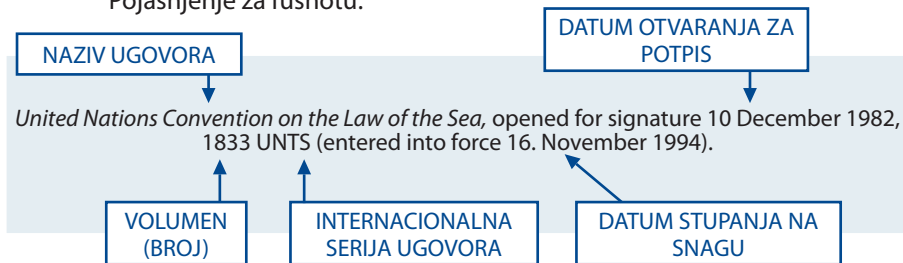
4.4. Ugovori

FUSNOTE	BIBLIOGRAFIJA RADOVA
<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Naziv ugovora</i>, otvoren za potpis Puni datum, Imena učesnika, Volumen (broj) Internacionalna serija ugovora, (stupa na snagu puni datum). • Skraćenice se ne označavaju s tačkama. • Ukoliko se članice ugovora ne pojavljuju u naslovu, iste se trebaju navesti iza datuma kada je ugovor otvoren za potpis. • Potrebno je naznačiti internacionalnu seriju ugovora npr. <i>United Nations Treaty Series (UNTS)</i>, <i>League of Nations Treaty Series (LNTS)</i> i sl. • Ukoliko se ugovori između članica Evropske Zajednice ne pojavljuju u okviru serije, potrebno je citirati <i>Official Journal of the European Communities (OJ)</i>. • Ukoliko ugovor nije objavljen u okviru serije dozvoljeno je citiranje <i>International Legal Series (OLS)</i>. • Ne zaboravite navesti tačku na kraju. 	<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Naziv ugovora</i>, otvoren za potpis Puni datum, Imena učesnika, Volumen (broj) Internacionalna serija ugovora, (stupa na snagu puni datum) • Navedite datu referencu u sekciji C. Ugovori. • Skraćenice se ne označavaju s tačkama. • Ukoliko se članice ugovora ne pojavljuju u naslovu, iste se trebaju navesti iza datuma kada je ugovor otvoren za potpis. • Potrebno je naznačiti internacionalnu seriju ugovora npr. <i>United Nations Treaty Series (UNTS)</i>, <i>League of Nations Treaty Series (LNTS)</i> i sl. • Ukoliko se ugovori između članica Evropske Zajednice ne pojavljuju u okviru serije, potrebno je citirati <i>Official Journal of the European Communities (OJ)</i>. • Ukoliko ugovor nije objavljen u okviru serije dozvoljeno je citiranje <i>International Legal Series (OLS)</i>. • Nije potrebno navoditi tačku na kraju.

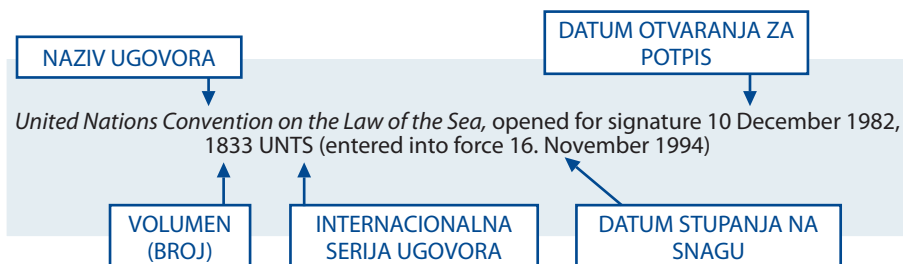
Primjer:		Primjer:	
<i>Bilateralni ugovor između dvije države</i>	<i>Convention for the Avoidance of Double Taxation with Respect to Taxes on Income and Capital, opened for signature 20. November 1978, Canada-Rumunia, 1467 UNTS (entered into force 29. December 1980).</i>	<i>Bilateralni ugovor između dvije države</i>	<i>Convention for the Avoidance of Double Taxation with Respect to Taxes on Income and Capital, opened for signature 20. November 1978, Canada-Rumunia, 1467 UNTS (entered into force 29. December 1980)</i>
<i>Konvencija Ujedinjenih naroda</i>	<i>United Nations Convention on the Law of the Sea, opened for signature 10 December 1982, 1833 UNTS (entered into force 16. November 1994).</i>	<i>Konvencija Ujedinjenih naroda</i>	<i>United Nations Convention on the Law of the Sea, opened for signature 10 December 1982, 1833 UNTS (entered into force 16. November 1994)</i>

U nastavku navodimo ilustraciju pravilnog navođenja referenci po principu AGLC sistema navođenja.

Pojašnjenje za fusnotu:

Pojašnjenje za bibliografiju radova:

4.5. Druge vrste dokumenata

4.5.1. Konferencijski izvještaji

Pravilo pri upotrebi konferencijskih izvještaja je da se navode sljedeći podaci:

Ime ili inicijal(i) i prezime autora, „*Naslov djela*“ (Izvještaj prezentiran na Naziv konferencije, Mjesto, Puni datum) br. stranice ili paragrafa.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, „*Zaštiti domaću proizvodnju od prekomjernog uvoza*“ (Izvještaj prezentiran na sjednici Spoljnotrgovinske komore BiH, Sarajevo, 28. juni 2010).

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.2. Diplomski rad, magistarski rad i disertacija

Pravilo pri upotrebi ovih materijala je da se navode sljedeći podaci:

Ime ili inicijal(i) i prezime autora, *Naslov diplomskoga rada* (Vrsta rada, Institucija, Godina) br. stranice ili paragrafa.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ Ramajana Demirović, *Imovinska dejstva heteroseksualne vanbračne zajednice* (Magistarski rad, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, 2011), 173.

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.3. Zakon, pravilnik i uputa

Prilikom navođenja zakona, pravilnika ili uputa potrebni elementi su:

„Naziv publikacije u kojoj je zakon objavljen“, *Naziv zakona broj/ godina.*

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹„Službeni glasnik BiH“, *Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine br. 3/2003., 36/2003., 26/2004. i 13/2005.*

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.4. Internacionalne odluke nastale arbitracijom

Prilikom citiranja internacionalnih odluka nastalih arbitracijom, prvo naznačavamo naziv slučaja, a zatim imena učesnika, koja je potrebno naglasiti slovima napisanim u kurzivu i staviti u oble zgrade.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ *Case concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the French Republic (United Kingdom vs France) (1978 and 1978) 18 RIAA 3.*

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.5. Dokumenti s Interneta

FUSNOTE	BIBLIOGRAFIJA RADOVA
<p>Osnovni elementi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ime ili inicijal(i) i prezime autora, <i>Naziv dokumenta</i> (Datum) Naziv web strane <URL>. • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Navedite web stranicu samo ukoliko izvor nije dostupan u printanoj formi. • Ukoliko je datum nepoznat, isti nemojte navoditi. • Naziv web strane se ne mora navoditi ukoliko je identičan imenu autora. • Ukoliko je moguće navesti broj stranice, to učinite prije <URL>. 	<p>Osnovni elementi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prezime, ime ili inicijal(i) autora, <i>Naziv dokumenta</i> (Datum) Naziv web strane <URL> • Navedite datu referencu u sekciji D. Ostalo • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Navedite web stranicu samo ukoliko izvor nije dostupan u printanoj formi. • Ukoliko je datum nepoznat, isti nemojte navoditi. • Naziv web strane se ne mora navoditi ukoliko je identičan imenu autora.
<p>Primjer za fusnotu:</p>	
<p>Department of Indigenous Affairs, <i>Native Title Access Policy</i> (3. May 2010) <http://www.dia.wa.gov.au/Documents/HeritageCulture/Resources/NativeTitleAccessPolicy.doc>.</p>	
<p>Primjer za bibliografiju radova:</p>	
<p>Department of Indigenous Affairs, <i>Native Title Access Policy</i> (3. May 2010) <http://www.dia.wa.gov.au/Documents/HeritageCulture/Resources/NativeTitleAccessPolicy.doc></p>	

4.5.6. Obavještenje za medije

Prilikom navođenja obavještenje za medije¹⁴, potrebni elementi su:

Ime ili inicijal(i) i prezime autora, „Naslov“ (Obavještenje za medije, Puni datum) broj stranice ili paragrafa.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ McLibel Support Campaign, „McLibel Crisis as Defendant and Office Fight Eviction Threat“ (Press Release, 17. May 2001).

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.7. TV i radio program

Prilikom navođenja prijepisa s TV i radio programa potrebni elementi su:

Emiter, „Naziv emisije“, *Naziv programa*, datum emitovanja, <URL> datum pristupa.¹⁵

Primjer 1:

TV program

U fusnoti:

.....

¹ ABC Television, „Chamber of Commerce Rejects Supervised Injecting Room“, *The 7:30 Report*, 23. March 2000 <<http://www.abc.net.au/7.30/stories/s113017.htm>> pristupljeno 23.06.2011.

14 *Australian Guide to Legal Citation* (2002) <<http://mulr.law.unimelb.edu.au/files/aglcdl.pdf>>.

15 *Australian Guide to Legal Citation* (2010) <<http://www.library.uq.edu.au/infoskil/styles2.html>>.

Primjer 2:

Radio program

U fusnoti:

.....

¹ ABC Radio, "The future of engineering," 23.04.2004.

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.8. Intervju

Intervju treba biti naveden na sljedeći način:

- Ukoliko sami vodite intervju:

Intervju sa Ime i prezime intervjuisanog (Mjesto i/ili vrsta intervjuja, puni datum).

Primjer 1:

U fusnoti:

.....

¹ Intervju sa Suzanom Barbić (Pravni fakultet u Sarajevu, lični intervju, 21.04.2006).

- Ukoliko intervju vodi druga osoba:

Ime i prezime intervjuera, Intervju sa Ime i prezime intervjuisanog (Mjesto i/ili vrsta intervjuja, puni datum).

Primjer 2:

U fusnoti:

.....

² Senad Kovačević, Intervju sa Suzanom Barbić (Pravni fakultet u Sarajevu, lični intervju, 21.04.2006).

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

ZAKLJUČAK

Poznavanje metodologije izrade stručnog i naučnog rada neophodno je za sve naučnike i istraživače. Ozbiljno bavljenje naučnoistraživačkim radom podrazumijeva veliki angažman u prikupljanju i obradi podataka i neophodne literature. Veliki broj proučene i navedene literature ukazuje na kvalitet, profesionalnost i temeljitost autora.

Ovaj priručnik namijenjen je svima koji se bave naučnoistraživačkim radom i predstavlja osnov za izradu i pisanje naučnih i stručnih radova. Pravilna primjena izvora ne samo da doprinosi kvaliteti rada, već istovremeno sprečava plagiranje i neautorizirano korištenje tuđih radova.

Nadamo se da će ovaj priručnik biti od velike koristi prilikom izrade naučnih i stručnih radova.

Mostar, august 2011. godine

BIBLIOGRAFIJA RADOVA

A. KNJIGE/ČLANCI/IZVJEŠTAJI

- Anić, B et al, *Rječnik stranih riječi* (Biografika a.d. Subotica, Beograd, 2001)
- Arslanagić, Maja, Kadić, Selma (eds), *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima* (Ekonomski fakultet, Sarajevo, 2010)
- Howard, Kylie, Yee Fin, Lim, „I Spy With My Little Eye: Taking a Closer Look at Spyware“ [2005] (2-3) *Journal of Information, Law and Technology* <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2005_2-3/>
- Hutt, Peter Barton (ed), *Food and Drug Law: An Electronic Book of Student Papers* (01. April 2008) Harvard Law School <http://www.law.harvard.edu/faculty/hutt/book_index.html>
- Marković, I, *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima* (Pravni fakultet, Banja Luka, 2011)
- Zelenika, P, *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela* (Ekonomski fakultet, 4. izdanje, Rijeka, 2001)

B. OSTALO

- *Australian Guide to Legal Citation* (2002) < <http://mulr.law.unimelb.edu.au/files/aglcl.pdf>>
- *Australian Guide to Legal Citation* (2010) <<http://www.library.uq.edu.au/infoskil/styles2.html>>
- Delgado, R, *Criminal law cartoons* <http://www.cartoonstock.com/directory/c/criminal_law.asp>
- Department of Indigenous Affairs, *Native Title Access Policy* (3 May 2010) <<http://www.dia.wa.gov.au/Documents/HeritageCulture/Resources/NativeTitleAccessPolicy.doc>>
- Harris, R, *The plagiarism handbook: struggles for preventing, detecting and dealing with plagiarism* [Pyrzczak Publishing, 2001] citirano prema Central Queensland University, Harvard

- (author-date) referencing guide* (January 2010) <<http://www.library.uow.edu.au/content/groups/public/@web/@health/documents/doc/uow025425.pdf>>
- RIT Libraries, *IEEE Citation and Writing Guide* (2009) <<http://library.rit.edu/userservices/pubschol/IEEEGuidelines.pdf>>
 - USQ Library, *Overview of AGLC Referencing* (June 2010) <<http://www.usq.edu.au/~media/USQ/Library/OverviewofAGLCtable.ashx>>
 - Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, *Godišnji izvještaj za 2010. godinu* <<http://www.hjpc.ba/intro/gizvjestaj/pdf/VSTVBiHG12010web.pdf>>

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

